

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.12.117](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.117)

УДК 330.3 (338:336.7)

Т. В. Капелюшна,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Державний університет телекомунікацій
ORCID ID: 0000-0001-7490-6751*

О. М. Гавриш,

*к. е. н., доцент, завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Державний університет телекомунікацій
ORCID ID: 0000-0002-5756-0880*

ПРОБЛЕМИ НЕФОРМАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

T. Kapeliushna

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Entrepreneurship Trade and Stock Exchange Activities, State University of Telecommunications
O. Havrysh*

*PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Entrepreneurship Trade and
Stock Exchange Activities, State University of Telecommunications*

THE PROBLEMS OF INFORMAL INVESTMENT OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE

Дане дослідження проведено з метою визначення нових форм інвестування в Україні для стимулювання та підтримки інноваційного підприємництва. Проведено аналіз існуючих форм інвестування: венчурного, інституційного, франчайзингу, приватного, а також неформального інвестування, що здійснюється бізнес-ангелами. Зазначено, що неформальне інвестування поширене в США (80 % інноваційних проєктів фінансуються саме за рахунок бізнес ангелів) та Європі (близько 125 тис. інвесторів - бізнес ангели). Розглянуто організації неформального інвестування в країнах Європи, відмічено, що в переліку немає жодної української. Проаналізовано показники загальновідомого рейтингу щодо створення сприятливих умов для ведення бізнесу «Doing Business», здійснено оцінку складових «незалежність бізнесу», «незалежність інвестування» та індексу економічної свободи, визначено тип економіки України (країна з переважно залежною економікою) та тип інвестування (із залежним інвестуванням). Також проведено порівняння показників із загальноєвропейськими, які виявилися кращими (переважно з вільним інвестуванням).

Розглянуто глобальний індекс інновацій, в якому однією із вагомих складових при його формуванні є інвестування (простота захисту інвесторів; ринкова капіталізація; венчурні угоди). В результаті аналізу даних виявлено, що дані показники інноваційного розвитку є найбільш проблемними і негативно впливають на загальний рейтинг.

За результатами проведеного дослідження відзначено, що необхідно створювати умови для стимулювання інноваційного підприємництва та провадження інноваційної діяльності за рахунок неформального інвестування бізнес-ангелами, котрі надаватимуть фінансові ресурси для реалізації ризикових, але прибуткових ідей, тобто підтримуватимуть інноваційне підприємництво в Україні. Відзначено доцільність вступу до організацій-членів

неформального інвестування, що дозволить налагодити механізм реалізації даної форми інвестування в Україні як альтернативи існуючим формам, й разом із тим, підсилить економічний розвиток, покращить позиції України в рейтингу легкості ведення бізнесу та сприятиме притоку інвестицій до країни.

This article was conducted to identify new forms of investment in Ukraine to stimulate and support innovative entrepreneurship. An analysis of existing forms of investment: venture, institutional, franchising, private and informal investment (business angels). It is noted that informal investment is widespread in the United States (80% of innovative projects are financed by business angels), as well as in Europe (about 125 thousand investors - business angels). Informal investment organizations in European countries are considered, it is noted that there is not a single Ukrainian one in the list. The indicators of the well-known rating for creating favorable conditions for doing business "Doing Business" are analyzed. The components of "business independence", "investment independence" and the index of economic freedom were assessed, the type of economy of Ukraine (a country with a predominantly dependent economy) and the type of investment (with a dependent investment) were determined. The indicators were also compared with the pan-European ones, which turned out to be better (mostly with free investment). The global index of innovations is considered, in which one of the important components in its formation is investment (ease of investor protection; market capitalization; venture transactions). The data analysis revealed that these indicators of innovative development are the most problematic and negatively affect the overall rating. According to the results of the study, it is necessary to create conditions to stimulate innovative entrepreneurship and innovation through informal investment by business angels, who will provide financial resources for the implementation of risky but profitable ideas, to support innovative entrepreneurship in Ukraine. It is expedient to join the organization of informal investment, which will establish a mechanism for implementing this form of investment in Ukraine as an alternative to existing forms, and at the same time, strengthen economic development, improve Ukraine's position in the ranking of ease of doing business and promote investment

Ключові слова: інвестиції; інвестування; неформальне інвестування; венчурне інвестування; франчайзинг; інноваційне підприємництво; інновації; розвиток; бізнес ангели.

Keywords: investment; investment; informal investment; venture capital investment; franchising; innovative entrepreneurship; innovation; development; business angels.

Постановка проблеми.

Наразі важко уявити, яким чином, оминувши інвестування можна забезпечити нарощення капіталу, його примноження, адже для отримання результату (прибутку) на вході мають витратитися ресурси, зберігатися співвідношення «inputs-outputs», оскільки за відсутності ресурсів неможливо отримати результат. Одразу спадає на думку закон збереження енергії у фізиці, який твердить, що енергія перетворюється із однієї форми на іншу, із нічого не виникає й подітися в нікуди не може. Цікаво, що в економіці його можна інтерпретувати наступним чином: для отримання результату (прибутку) на вході витрачаються ресурси, має зберігатися співвідношення «inputs-outputs», так як за відсутності ресурсів неважливо отримати результат. Тобто, є ресурс та результат і, відповідно, дві сторони - надавач ресурсу й одержувач результату. В інвестуванні цими сторонами виступають інвестор та той, у кого інвестують. Слід зазначити, що за сприятливих умов, у вигаді перебувають обидва, адже зацікавлені в примноженні своїх капіталів.

Від притоку інвестицій залежить і добробут країни, її конкурентоспроможність на світовому рівні. На мікрорівні суб'єкти підприємницької діяльності підшукують найбільш прийнятні варіанти інвестування в свій бізнес, щоб забезпечити отримання прибутку у майбутньому. На макрорівні, держава всіляко прагне залучити інвестиції в державу для свого економічного розвитку та покращення позицій у світових рейтингах за рівнем: валового внутрішнього продукту; глобальної конкурентоспроможності; умов ведення бізнесу; прямих іноземних інвестицій; індексу людського розвитку; індексу інноваційного розвитку.

Важливим залишається питання куди саме інвестувати, в які сфери, напрямки розвитку. Доцільно зупинитися на інноваціях, інноваційному підприємстві, оскільки за нововведеннями, відкриттями, винаходами майбутнє. Ланкою, яка буде задіяна у інноваційному процесі є саме суб'єкт підприємництва, який за будь-яких умов діє на власний страх та ризик, володіє тією особливою здатністю конструювати модель успішного та затребуваного інноваційного продукту. За інноваційним підприємництвом криються можливості й водночас високі ризики, з цієї причини не завжди класичні форми інвестування підходять для забезпечення його провадження.

Тому пошук нових форм інвестування інноваційного підприємництва, а головне - можливість їх застосування в нинішніх умовах для України, вкрай актуалізовані питання та потребують досліджень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика інвестування бізнесу досліджувалася у працях вчених: Красножон С.В., Гайдук Л.А., Петрик І.В. Питання підприємництва у контексті його інноваційності висвітлювали у своїх рукописах науковці: Бутенко А.І., Гришина Н.В., Г. Чесбро., Краус Н.М., Краус К.М., Марченко О.В., детально розглядалися форми інвестування інноваційної діяльності у роботах Кузьміної М.М., Апарової О.В., Крикавського Є.В., Віхрова С.О., Кочура Ю.Г. Однак, на сьогодні виникає потреба у дослідженні нових форм інвестування інноваційного підприємництва з визначенням можливості їх заснування в Україні.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є вивчення неформального інвестування в Україні для стимулювання та підтримки розвитку інноваційного підприємництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємство як особливо ризиковий вид господарської діяльності на сьогодні продукує активний інноваційний підхід у формуванні своїх продуктів, при цьому стаючи власне саме інноваційним. Вчені Бутенко А. І., Іваницька О. В. [1] зазначають, що підприємство може бути класичним, спрямованим на максимальну віддачу ресурсів з метою максимізації прибутку та отримання певних конкурентних переваг, і інноваційним, яке активно розробляє і застосовує наукові, управлінські, організаційні, технологічні, технічні нововведення.

Вчені Краус Н.М., Краус К.М., Марченко О.В. [2] вдало поєднали у своїх працях підприємство і його інноваційну складову, тим самим підкреслюючи, що це невід'ємні елементи, які доповнюють один одного, зазначаючи: «підприємство характеризується обов'язковою наявністю інноваційної складової, хоч то виробництво нового товару, зміна портфеля діяльності або заснування нового підприємства. Нова система управління виробництвом, якістю, застосуванням нових методів організації виробництва або нових технологій – це також інноваційні моменти».

У своїй праці Г. Чесбро [3] сформулював своє бачення ролі інноваційності підприємства як: «використання спільного наукового поля теорій підприємництва та інновацій для управління ланцюжком створення цінності стало дослідження «відкритих інновацій»». Акцентував увагу на проведенні аналізу перспективності інноваційних бізнес-моделей, заснованих на використанні революційно нового механізму взаємодії стейкхолдерів — учасників інноваційного процесу, підкреслюючи важливість пошуку інвесторів для інноваційного підприємства.

Водночас у своїй праці Красножон С.В. [4] відмічає, що в Україні несприятливий інвестиційний клімат, тому більшість інвесторів в зв'язку з підвищеними ризиками обирають менш ризикові умови інвестування, а саме в зарубіжні підприємства. Тобто можемо припустити, що існує проблема в інвестуванні інноваційного підприємства, яка виникає через високу ймовірність економічних втрат, які нині посилюються на фоні невизначених зовнішніх факторів. Оскільки створення інновації притаманне саме ризиковому – інноваційному підприємству, яке нині є двигуном у економічного розвитку, пошук інвесторів й прийнятних форм інвестування інноваційного підприємства є важливими питаннями.

За даних обставин слід звернути увагу на форми і види джерел інвестування інноваційної діяльності та інноваційного підприємства, які існують сьогодні. Однієї із таких форм у роботі Апарової О.В. [5] виділено франчайзинг, який має широке застосування у розвинених країнах. У своїй праці Крикавський Є. В. відзначає прибутковість франчайзингу і вказує, що підприємствами, які ним досліджувалися, середня рентабельність інвестицій за перші десять років роботи для незалежних підприємств становить близько 300 %, а для підприємств – одержувачів франшизи – більше 600 % [6].

Проте існує недолік у регламентації щодо франчайзингу у нормативно-правових актах України: в Законі України «Про інноваційну діяльність» договірні відносини нерегламентовані, а в у Цивільному кодексі України підтвердженням зазначеної недосконалої правової регламентації є те, що у ст. 1115 документу виокремлено лише одну договірну форму в межах провадження такого виду діяльності — договір комерційної концесії, за яким одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг [9].

Держава, розуміючи важливість залучення інвестицій в Україну всіляко намагається сприяти, підтримати, зокрема може виступати інвестором й стимулювати розвиток інноваційного підприємства, надаючи: пільгові кредити, гранти, дотації, податкові пільги, кредити. Впродовж року у проєкті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» розглядалися процедури щодо спрощення, полегшення взаєморозуміння правового поля європейського права [10]

Ще однією поширеною формою інвестування інноваційного підприємства є венчурне інвестування. У своїй праці Віхров чітко пояснив причину його появи в світовій практиці, як нагальну необхідність фінансування малого наукомісткого бізнесу. Венчурне інвестування є ризиковою формою вкладень, а разом із тим – прибутковою. Але, джерелом венчурного інвестування виступають фінансові ресурси самих засновників або власників інноваційного підприємства або ж кошти венчурних кредиторів або інвесторів.

Гайдук Л.А. в своєму доробку зазначає, що інвестування в малі високотехнологічні компанії дають змогу отримати найвищий рівень прибутку, а венчурне підприємство може стимулювати відтворувальний процес, кардинально змінити якість економічного зростання, запобігаючи дорожнечі і дефіциту інвестиційних ресурсів [7].

Отже, поширеними формами інвестування інноваційних підприємств та підприємництва є: приватні інвестори, венчурні фонди, франчайзинг (рис. 1). Виникають ситуації, коли не завжди засновники або власники мають змогу вкладати кошти у подальший розвиток своєї справи та вимушені підшукувати тих, хто готовий проінвестувати їх інноваційні ідеї. Інколи інноваційна підприємницька ідея є високоризиковою й знайти інвестора важко. Саме тому, з плином часу, з'являються нові форми інвестування, зокрема неформального типу (зазначено на рис. 1), які наштовхують на розгляд питань у контексті можливості їх використання в Україні.

Рис. 1. Сучасні форми інвестування інноваційного підприємництва

Джерело: складено авторами на основі [12]

Однією із неформальних форм інвестування є ангельські інвестиції. Зупинимося більш детально на даній формі інвестування та з'ясуємо доцільність її використання в Україні.

По-перше, в нашій країні вже здійснені перші кроки щодо даної форми інвестування, зокрема, бізнес-ангелами виступають бізнесмени та представники із-за кордону. Крім того, в Україні нещодавно з'явилося співтовариство UAAngel, яке представляє собою українську мережу бізнес-ангелів з платформою, на якій може зустрітися підприємець з інвестором або навпаки. Мережу складає група приватних осіб (організацій), які зацікавлені у фінансуванні інноваційного підприємництва на етапі раннього розвитку.

По-друге, в Сполучених Штатах Америки 80% проєктів, що пов'язані з інноваціями фінансують бізнес-ангели, які колись самі були стартаперами та є вихідцями із технологічного середовища, готові ризикувати, оскільки розуміють, що ризик це можливість отримання надприбутку, а інноваційна діяльність є тим базисом, який допоможе його отримати.

По-третє, в Європі кількість осіб, які є бізнес ангелами й активно інвестують становить близько 125 тис. чол., а кількість тих, хто може і бажали б ними стати вдвічі більше. Загальноєвропейський представник інвесторів на ранній стадії розвитку підприємництва EBAN (який заснований спільно з Європейською комісією, EURADA) та бізнес-ангелами, включає 150 організацій із 50 країн світу та інвестує близько 11,4 млрд. євро. в рік [11].

В країнах Європи неформальне інвестування, де у ролі інвесторів виступають бізнес-ангели, поширене ще з 1999 року, а на сьогодні перелік організацій-членів виглядає наступним чином (у табл. 1).

Таблиця 1.
Організації неформального інвестування в країнах Європи

Назва організації	Кіл-ть	Країна
Austrian Angel Investors Association i2 Business Angels Austria; The Austrian Business Angels Network & Federation; Kurt Kofler	3	Австрія
Bavin		Білорусь
BAN Vlaanderen vzw; CBO consulting; Cristina Vicini; Gilles Mougenot Decofi; Lorenz Bogaert; Pitchdrive NV	6	Бельгія
Innovation Centre Banja Luka		Боснія і Герцоговина
Bulgarian Business Angels; Ina Agafonova	2	Болгарія
AI Startup Incubator; Czech Business Angel Association; DEPO Ventures; Douglas Wong; Startup Yard	5	Чехія
Copenhagen Venture Exchange; Danish Business Angels (DanBAN); Elisabeth Hasselstrom	3	Данія
Estonian Business Angel Network (EstBAN)		Естонія
Business Jyväskylä; Finnish Business Angels Network (FiBAN); Nordic Female Business Angel Network (NFBAN); Rinne & Partners	4	Фінляндія
Angels Santé; Damien Garot; Jerome Nollet; Joseph Sfeir; Maria Victoria Hernandez-Valcarcel; Stephane Roecker; Sophia Business Angels; Susanne Kuehrer	8	Франція
Arthur Maas; Helge Hardacker; HighTech Startbahn GMBH; Peter Jungen Holding; Petra Esparza McAlpine; Rainer Horn; Uli W. Fricke;	7	Німеччина
Christos Lytras; Dimitrios Matsakis; Hellenic Business Angel Network (HeBAN); Maria Hala; Nikolaos Floratos; StartTech Ventures;	6	Греція
Hungarian Business Angel Network (HunBAN); Novinex Innovation and Research Exploitation Agency Ltd	2	Угорщина
CorkBIC; Halo Business Angel Network (HBAN)	2	Ірландія
Andrea Pitasi; Dr. Laurene Hemily-Figus; Riccardo Aimerito	3	Італія
Innovation Centre Kosovo	1	Косово
Latvian Business Angel Network (LATBAN)	1	Латвія
Lithuanian Business Angels Network (LITBAN)	1	Литва
Fabrice Testa; NewSpace Capital	2	Люксембург
CEED Macedonia	1	Македонія
Mediterranean Angels	1	Мальта
Monte Carlo Capital	1	Монако
Moldovan Association of ICT Companies	1	Молдова
Norwegian Business Angel Network (NORBAN)	1	Норвегія
Alexander Gavrilov; Black Swan Fund Ltd.; CobinAngels	3	Польща
Federação Nacional de Associações de Business Angels (FNABA)	1	Португалія
Business Angels Romania; Daniel Ioan Dumitrescu; Sabin Gilceava	3	Румунія
INVESTORO – Investor Organization	1	Росія
Serbian Business Angel Network (SBAN)	1	Сербія
Neulogy	1	Словаччина
Business Angels Slovenia	1	Словенія
ACCÍÓ; AEBAN – Asociación Española de Bussines Angels Network; Anna Longoni; BAN MADRI+D, Business Angel Network Madri+d; BANC; Big Ban Angels; Crecer +; ESADE BAN; ICEX España Exportación e Inversiones; IESE Red de Inversores Privados y Family Offices; Inspiralia; Marbella Tech Angels; Seed & Click; Tecnalia Venture SL;	14	Іспанія
Business Region Göteborg; Magnus Ernegård; Sciety	3	Швеція
Françoise M. Birnholz; Danny Touw; Go Beyond Ltd; Polytech Ventures; Pyrros Koussios; Startup Ark AG (Equitypitcher.com); Swiss ICT Investor Club (SICTIC); ZAZ Ventures AG	8	Швейцарія
BID Network Foundation; MatchingWings; Oost NL; PVS Investments; R.A.U. (Bob) Juchter van Bergen Quast; Thomas Schwartz; Van Hall & Partners BV	7	Нідерланди
BGTA Accelerator Ltd.; Christina Mackay; Martlet; Newable Private Investing; Seraphim Capital	5	Англія

Джерело: складено авторами на основі [12]

Іспанія, Швейцарія, Нідерланди, Німеччина, Франція, Бельгія представляють більшість за кількістю організацій, на жаль, України взагалі немає у переліку і це проблема, яку потрібно вирішувати найближчим часом для того, щоб забезпечити належний рівень інвестування інноваційного підприємництва.

Слід зазначити суттєву перевагу бізнес ангелів перед іншими формами інвестування, зокрема – це знання та досвід, які вони передають стартаперам для того, щоб вони успішно та цілеспрямовано розвивалися. Тобто, крім фінансових ресурсів підприємець отримує поради і знання, що передають наставники-ангели, тобто отримують цілковиту підтримку. Звісно, що крім спільних технологічних інтересів у бізнес-інвесторів є зацікавленість у отриманні вищезгаданих надприбутків, замість традиційних відсотків інвестування, вони отримують прибутковість від 25 до 60 відсотків [13]. Використання коштів бізнес-ангелів також доцільно за відсутності забезпечення кредитів банків на розвиток інновацій. Отже, як свідчить аналіз даних щодо неформального інвестування в країнах світу є переваги у даній формі інвестування для України, а саме: можливість фінансування інноваційного підприємництва на етапі раннього розвитку; бізнес-ангели, в минулому були стартаперами й допомагають не тільки вкладеннями, а й порадами; в країнах Європи даний формат інвестування активно використовується, а з урахуванням євроінтеграції України можна сподіватися на співпрацю та підтримку з боку європейських організацій неформального інвестування.

На шляху до активізації неформального інвестування слід забезпечити умови для розвитку підприємництва. Аналізуючи показники забезпечення створення сприятливих умов для ведення бізнесу в Україні, які відображаються у рейтингу «Doing Business», що проводиться Всесвітнім банком (табл. 2), можемо оцінити ступінь сприяння розвитку підприємництва та окремо проаналізувати складові «незалежність бізнесу», «інвестування».

Таблиця 2.
Місце України у рейтингу «Doing Business»

Роки	Місце	Індекс
2010	146	46,4
2011	147	45,8
2012	149	46,1
2013	137	46,3
2014	112	49,3
2015	96	46,9
2016	83	46,8
2017	80	48,1
2018	76	51,9
2019	71	52,3
2020*	64	54,9

* Показники в рейтингу Doing Business-2020 сформовані на 1 травня 2019 року

Джерело: складено автором за даними [15]

Впродовж останніх 10 років спостерігається позитивна динаміка зміни індексу легкості ведення бізнесу в Україні – індекс збільшується, в 2020 році становив 54,9 й відповідно Україна посіла 64 місце із 190 країн світу (в протипагу 146 місцю десять років тому). Тобто нормативно-правове середовище, реформи, які провадяться сприяють розвитку і відкриттю бізнесу.

Для визначення привабливості інвестування ще доцільно оцінити індекс економічної свободи загальний (рис. 2), а також за складовими, що цікавлять нас у рамках дослідження – незалежність бізнесу та інвестування.

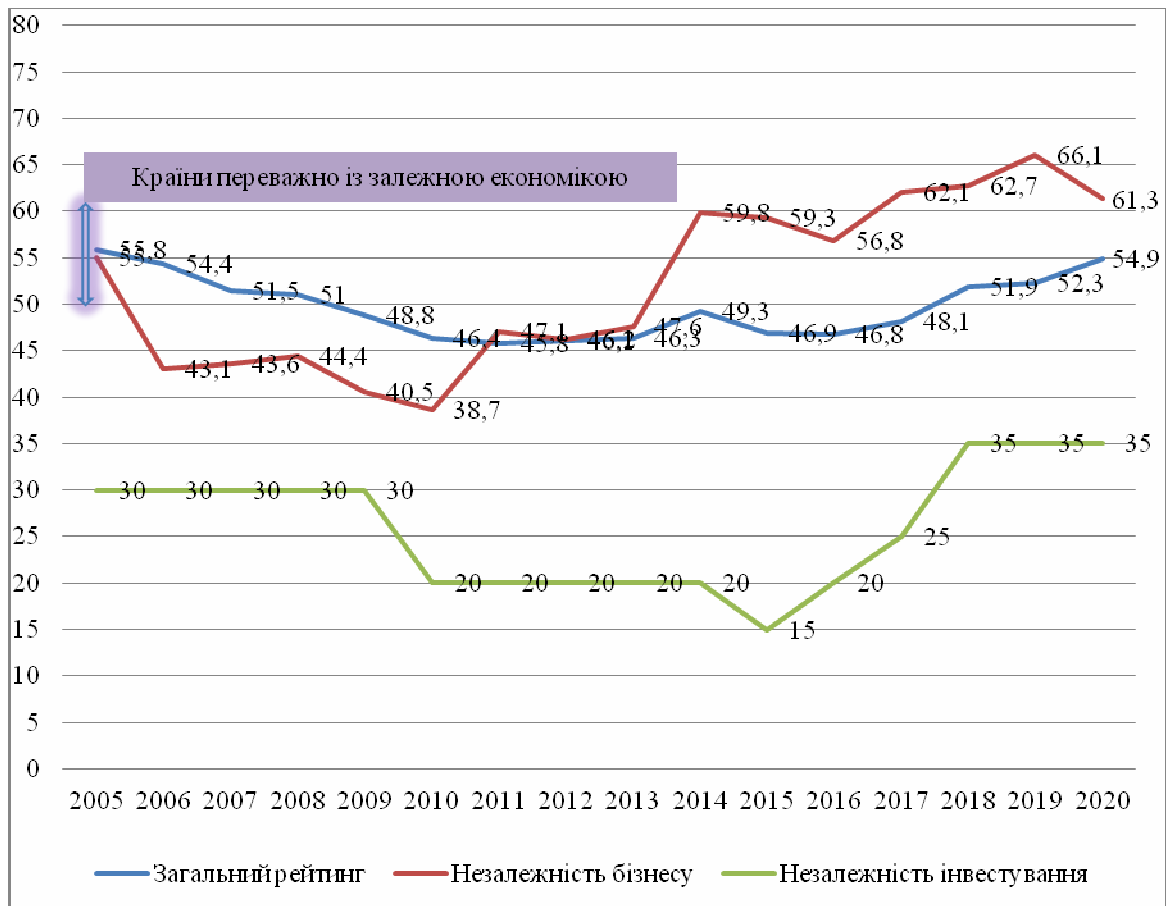

Рис. 2. Індекс економічної свободи України: загальний та за складовими «незалежність бізнесу» та «незалежність інвестування»

Джерело: узагальнено авторами за даними [16]

Поділ країн на типи економіки за ступенем незалежності відповідно до індексів економічної свободи формується наступним чином:

- країни із вільною економікою (80-100 балів);
- країни з переважно вільною економікою (70-79,9 балів);
- країни з помірно вільною економікою (60-69,9 балів)
- країни з переважно залежною економікою (50-59,9 балів)
- країни із залежною економікою (менше 49,9 балів).

Україна за даною типологією відноситься до країн із переважно залежною економікою (індекс у 2020 році становить 54,9). Починаючи з 2018 року, індекс дещо покращується, що позитивно для підприємців, іноземних інвесторів, що знову ж таки пояснюється реформами, які провадяться в державі.

Для оцінки привабливості інвестування України слід зупинитися ще на аналізі індексу інвестиційної незалежності (рис. 3), який станом на 2020 рік становить 35. Використовуючи ту саму шкалу, що й для визначення рівня економічної свободи отримуємо, що Україна відноситься до групи із залежним інвестуванням, потребує притоку інвестицій для забезпечення розвитку галузей та інноваційного підприємництва.

Рис. 3. Рівень незалежності інвестування в Україні серед інших країн Європи у 2020 році: інфографіка

Джерело: узагальнено авторами за даними [17]

Рівень інвестиційної незалежності за останнє п'ятнадцятиріччя (український, європейський та світовий) наведено на рис. 4.

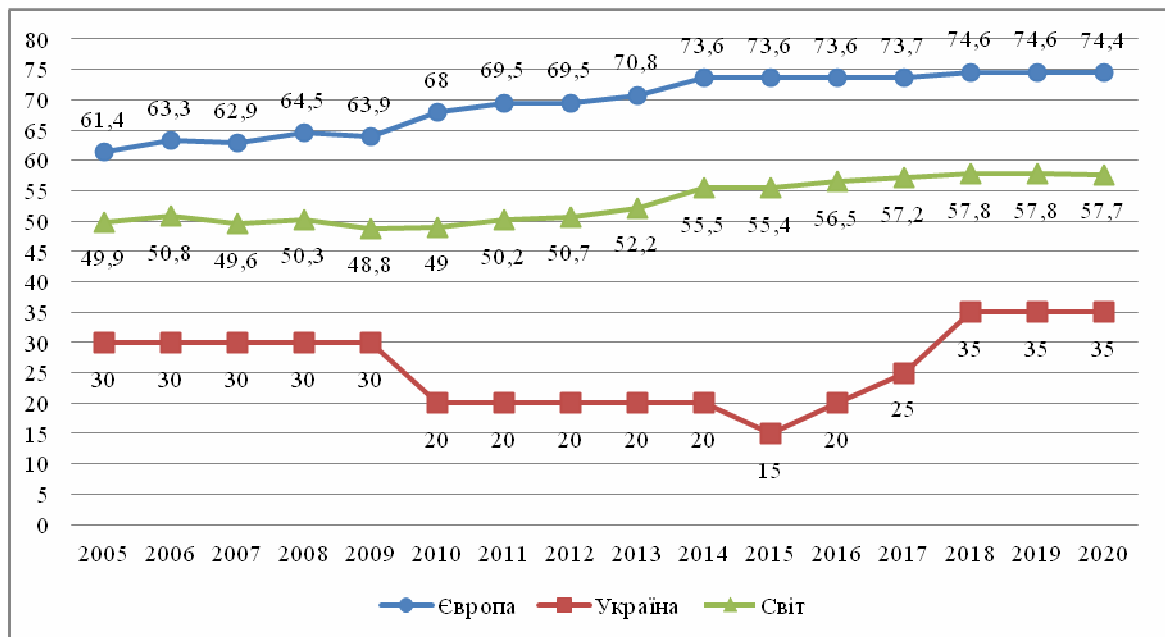

Рис. 4. Рівень інвестиційної незалежності за 2005-2020 рр.: Україна, Європа, світ
Джерело: узагальнено авторами за даними [16,17]

Аналіз динаміки показника незалежності інвестування впродовж останніх 15 років, вказує на його зниження до 20 з 2010 року по 2014 рік, що пояснюється світовою фінансовою кризою 2008-2009 років. У 2015 році зниження ще на 5 пунктів відбулося через політичні події, які сталися в країні 2014 року і в подальшому призвели до зміни вектору руху України, активізації євроінтеграційних процесів підвищення рівня довіри до України і, як наслідок, зростання рівня показника інвестиційної незалежності. З 2019 року показник залишається на рівні попереднього року, що знову ж таки пояснюється зміною влади та втратою впевненості у подальших діях держави. Європейські показники впродовж досліджуваного періоду знаходяться в межах 61,4 – 74,4 і відносять країну до групи країн з переважно вільним інвестуванням. Україна, будучи європейською державою, має всіляко сприяти покращенню інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості держави, а до того часу, як буде досягнуто покращення результатів у рейтингах до рівня європейських на макроекономічному рівні, потрібно шукати нові форми інвестування на мікроекономічному рівні. Починати треба з неформального інвестування інноваційного підприємництва, що підсилить економічний розвиток, покращить позиції України в рейтингу легкості ведення бізнесу та стимулюватиме притік інвестицій.

Важливість інвестицій виокремлюється й в складовій глобального індексу інновацій, який складається із 80 показників, які згруповано у вихідні та вхідні результати. Індекс представляє собою рейтинг інноваційних можливостей та результатів світової економіки. Основними критеріями для виміру глобального інноваційного розвитку слугують: людський капітал; творчі результати; знання та технології; інфраструктура; ринкова досвідченість. Кожен із критеріїв включає в себе показники, зокрема в розвиненості ринку одним із показників виміру є інвестування, яке, в свою чергу, містить складові: простота захисту інвесторів; ринкова капіталізація; венчурні угоди. Дані показники знаходяться в межах значень, що є низькими і відносять дану компоненту до слабких сторін інновацій.

Таблиця 3.
Глобальний індекс інновацій за 2020 рік за складовою інвестування

Компонента	Індекс	Рейтинг
Розвиненість ринку: інвестування	23,8	121
Простота захисту інвесторів	68	44
Ринкова капіталізація	4,0	71
Венчурні угоди	0,0	64

Джерело: узагальнено авторами за даними [18]

Параметр розвиненість ринку є слабкою стороною у формуванні індексу інновацій, особливо проблемними є підрозділи «інвестиції» - 121, «ринкова капіталізація» – 71 та «угоди із венчурним капіталом» - 64, що негативно впливає на показники інноваційного розвитку та загальний рейтинг.

Показники у галузях інноваційного виробництва в Україні достатньо високі. Низькими є показники щодо інвестицій в інновації та інноваційні підприємства. За інноваційними вкладеннями у 2020 році Україна

посіла 71 місце і знаходиться у рейтингу вище, ніж попередні два роки (у 2019 році – 47 місце, 2018 році – 75 місце). За інноваційною діяльністю позиції країни покращилися – 37 місце у порівнянні з 36 місцем у 2019 році.

Інвестиції в інноваційне підприємництво слугуватимуть внеском у економічний розвиток та становлення держави. Гарним прикладом є той факт, що швидке становлення економічного лідерства США відбулося за рахунок інвестицій, які були базою в концепції лідерства на основі інновацій. Аналіз глобального індексу інновацій вказує на те, що потрібно створювати умови для стимулювання інноваційного підприємництва та провадження інноваційної діяльності за рахунок неформального інвестування бізнес-ангелами, котрі надаватимуть фінансові ресурси для реалізації ризикових, але прибуткових ідей, тобто підтримуватимуть інноваційне підприємництво в Україні.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Інновації та інноваційні підприємства є ключовим двигуном економічного розвитку. Аналізуючи показники забезпечення сприятливих умов для ведення бізнесу «Doing Business», який проводиться Всесвітнім банком складові «незалежність бізнесу» та «незалежність інвестування» приходимо до висновку, що Україна є країною із переважно залежною економікою, відноситься до групи із залежним інвестуванням, потребує притоку інвестицій для забезпечення розвитку галузей та інноваційного підприємництва. Негативно впливає те, що Україна знаходиться на порозі суттєвих змін, налагодження світогосподарських зв'язків, євроінтеграції та реформування у всіх суспільно важливих сферах. Країна перебуває на етапі формування підґрунтя для розбудови нової та стабільної економіки, розвитку та становлення себе серед інших країн світу. Саме інноваційність у формуванні напрямків діяльності буде тим базисом, що допоможе розвиватися в унісон із покликами сучасності. Інноваційність має прослідковуватись у всіх сферах діяльності, і важливою економічною одиницею на порозі вищезгаданих змін буде саме інноваційне підприємництво, завдяки якому генеруватимуться нові ідеї, для підтримки яких потрібні вкладення.

Традиційні способи інвестування будуть прийнятними, але з урахуванням мінливості та нестабільності у формуванні нового вектору розвитку країни потрібно обирати й інші форми інвестування, зокрема – неформального, як у європейських країнах, де інвесторами виступають бізнес-ангели. Доцільно розглянути варіанти вступу до організацій-членів неформального інвестування, що дозволить налагодити механізм реалізації даної форми інвестування в Україні як альтернативи існуючим формам, які на сьогодні, як засвідчує проведений нами аналіз, здійснюють інвестування в недостатніх обсягах для інноваційного виробництва та інвестування інноваційних підприємств. Бізнес-ангели, котрі готові інвестувати в ризиковані, але водночас потенційно високоприбуткові інноваційні проекти, в інноваційне підприємництво, суттєво покращать ситуацію на ринку інвестиційних ресурсів. Такими інвесторами можуть виступати суб'єкти великого, середнього, малого, та мікро- підприємництва, представники української діаспори із-за кордону. В протигагу борговому інвестуванню інвестування неформальне (бізнес-ангелами) є менш ризикованим, вкладення не потрібно буде повертати у разі банкрутства суб'єкта господарювання. Позитивним моментом даної форми інвестування є те, що фінансування є наданням з боку інвесторів порад та зв'язків.

Проведений нами аналіз ситуації щодо неформального інвестування засвідчує, що в нашій країні здійснюються перші кроки щодо поширення даної форми інвестування. В Європі низка організацій неформального інвестування, але серед них жодної української і це проблема, яку потрібно вирішувати найближчим часом для того, щоб забезпечити належний рівень інвестування інноваційного підприємництва, й разом із тим підсилити економічний розвиток, покращити позиції України в рейтингу легкості ведення бізнесу та стимулювати притік інвестицій до країни. Тобто існує потреба у подальшому вивченні питань щодо поширення неформального інвестування й вирішення прогалин, які існують на сьогодні для забезпечення умов використання даної форми інвестування в Україні.

Список літератури.

1. Бутенко А. І., Гришина Н.В. Тенденції розвитку малого інноваційного підприємництва в Миколаївському регіоні. *Економічні інновації*. Вип. 52, 2013. С. 249-254.
2. Краус Н.М., Краус К.М., Марченко О.В. Інноваційне підприємництво і цифровий бізнес: науково-економічна фіча розвитку та зміни в управлінні. *Ефективна економіка*. №4, 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/10.pdf (Дата звернення: 17.09.2020).
3. Chesbrough H.W. Open Innovation: The New Imperative for Creating And Profiting from Technology / Henry William Chesbrough. — Harvard Business Review Press; First Trade Paper Edition, 2003. — 272 p.
4. Красножон С.В. Проблеми інвестування в підприємства малого бізнесу: український та міжнародний досвід. *Економіка: теорія та практика*. № 1, 2017. С. 49-53.
5. Апарова О. В. Форми і засоби інвестування в інновації в умовах економічної нестабільності. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. № 2, 2016. С. 77-83
6. Krykavskyy Y. In search of ways for the improvement of the existing supply chains / Y. Krykavskyy, E. Pokhylchenko // Current problems in management. University of Bielsko-Biala Press. Wydawnictwo Akademii Techniczno-Humanistycznej Bielsku-Białej. 2017. P. 105–118.
7. Гайдук Л.А. Венчурне інвестування як чинник розвитку інновацій у сфері малого бізнесу. *Наукові праці НДФІ*. 2 (55), 2011. С.18-24.
8. Петрик І.В. Потреба інвестування в аутсорсинг основних бізнес-процесів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 28. Частина 1, 2018. С.158-161
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Дата звернення: 21.11.2020).

10. Закон України від 19.06.2020 № 738-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text> (Дата звернення: 01.12.2020).
11. Звіт УАІБ за 1-й квартал 2020 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uaib.com.ua/about-uaib/vectors/about-association/zvit-uaib-za-1-y-kvartal-2020-roku-dlya-saytu> (Дата звернення: 08.11.2020)
12. EBAN Membership Directory. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eban.org/membership-directory/> (Дата звернення: 08.11.2020)
13. The Pros and Cons of Angel Investors. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.thebalancesmb.com/angel-investor-2947066> (Дата звернення: 12.10.2020)
14. Старостіна А.О. Маркетингові дослідження. Практичний аспект. М.: СПб: Видавничий дім «Вільямс», 2016. - 262 с.
15. Doing Business-2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2020> (Дата звернення: 23.11.2020)
16. Index of Economic Freedom 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.heritage.org/index/visualize?cnts=ukraine&type=2> (Дата звернення: 03.11.2020)
17. Index of Economic Freedom 2020. Interactive Heat Map. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.heritage.org/index/heatmap> (Дата звернення: 01.12.2020)
18. Global Innovation Index 2020, Ukraine. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-economy>. (Дата звернення: 25.10.2020)

References.

1. Butenko A. I., Hryshyna N.V. (2013) “Trends of development of small innovative business in the Nikolaev region”. *Ekonomichni innovatsii*. vol. 52, pp. 249-254.
2. Kraus N.M., Kraus K.M., Marchenko O.V. (2020) “Innovative entrepreneurship and digital business: scientific and economic features of development and changes in management”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4389> (Accessed 17 September 2020).
3. Chesbrough H.W. (2003) *Open Innovation: The New Imperative for Creating And Profiting from Technology*, Harvard Business Review Press; First Trade Paper Edition edition, USA.
4. Krasnozhon S.V. (2017), “Problems of investing in small businesses: Ukrainian and international experience”. *Ekonomika: teoriia ta praktyka*, vol. 4, pp. 49-53.
5. Aparova O. V. (2016), “Forms and means of investing in innovation in conditions of economic instability”. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*, vol. 2, pp. 77-83
6. Krykavskyy Y. (2017), “In search of ways for the improvement of the existing supply chains” *Current problems in management*, pp. 105–118.
7. Hajduk L.A. (2011), “Venture capital as a factor in the development of innovation in small business”. *Naukovi pratsi NDFI*, vol. 2 (55), pp. 18-24.
8. Petryk I.V. (2018), “The need to invest in outsourcing major business processes”. *Scientific Bulletin of Kherson State University*, vol. 28, part 1, pp.158-161
9. Verkhovna Rada of Ukraine (2003) “Civil Code of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Accessed 21 November 2020).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020), The Law of Ukraine “On amendments to some legislative acts of Ukraine to simplify the attraction of investments and the introduction of new financial instruments”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text> (Accessed 01 December 2020).
11. The official web-site of Ukrainian Investment Business Association (2020). “UAIB report for the 1st quarter of 2020”, available at: <https://www.uaib.com.ua/about-uaib/vectors/about-association/zvit-uaib-za-1-y-kvartal-2020-roku-dlya-saytu> (Accessed 08 November 2020).
12. The official web-site of European Business Angels Network (2020). “EBAN Membership Directory”, available at: <https://www.eban.org/membership-directory/> (Accessed 08 November 2020).
13. The Pros and Cons of Angel Investors (2020), available at: <https://www.thebalancesmb.com/angel-investor-2947066> (Accessed 12 October 2020).
14. Starostina A.O. (2016), *Marketingovi doslidzhennia. Praktychnyj aspekt* [Marketing researches. Practical aspect], Vydavnychyj dim “Vil'iams”, S.Pb, Russia
15. The official web-site of The World Bank (2020). “Doing Business”, available at: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2020> (Accessed 23 November 2020)
16. The official web-site of The Heritage Foundation (2020). “Index of Economic Freedom”, available at: <https://www.heritage.org/index/visualize?cnts=ukraine&type=2> (Accessed 03 November 2020)
17. The official web-site of The Heritage Foundation (2020). “Interactive Heat Map”, available at: <https://www.heritage.org/index/heatmap> (Accessed 01 December 2020)
18. The official web-site of Cornell INSEAD WIPO (2020). “Global Innovation Index, Ukraine”, available at: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-economy> (Accessed 25 October 2020).